

DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği Türkçe Formunun Güvenilirliği ve Geçerliliği (11-17 Yaş Çocuk Formu ve 6-17 Yaş Ebeveyn Formu)

Şermin YALIN-SAPMAZ¹, Nefize YALIN², Canem KAVURMA³, Bengisu Uzel TANRIVERDİ⁴, Sığnem ÖZTEKİN⁵, Ertuğrul KÖROĞLU⁶, Ömer AYDEMİR⁷

¹CBÜ Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Manisa

²Centre For Affective Disorders, King's College London Institute of Psychiatry, Psychology and Neuroscience London, United Kingdom

³Manisa Ruh Sağlığı Hastanesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Manisa

⁴CBÜ Tıp Fakültesi Hastanesi Psikoloji Birimi, Manisa

⁵CBÜ Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Manisa

⁶Boylam Psikiyatri Hastanesi, Ankara

⁷CBÜ Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Manisa

Correspondence / Yazışma:

Şermin Yalın-Sapmaz

Celal Bayar Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

Tel: (0236) 233 19 20

E-mail: drserminyalin@hotmail.com

Received / Geliş: 17.12.2016

Accepted / Kabul: 26.01.2017

©2017 JCBPR. All rights reserved.

Öz

Bu çalışmada DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeğinin Türkçe sürümünün güvenilirliği ve geçerliliğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma grupları, çocuk psikiyatri kliniğinde tedavi gören ve depresif bozukluk tanısı alan klinik örneklem ile toplum örnekleminden oluşmuştur. Çalışma, 218 çocuk ve 160 ebeveyn ile yürütülmüştür. Değerlendirmede DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeğinin yanı sıra Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği ve Güçler ve Güçlükler Anketi Ebeveyn Formu kullanılmıştır. Güvenilirlik analizlerinde, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı çocuk ve ebeveyn formları için çok yüksek düzeyde (0,965/0,952) bulunmuştur. Madde-toplam puan bağıntı katsayıları yüksek ve çok yüksek düzeydedir (çocuk formu için 0,725 ve 0,864 ebeveyn formu için 0,644 ve 0,839) ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Yapı geçerliliğinde her iki formda da bir faktör elde edilmiştir ve ölçeğin orijinal yapısı ile uyumlu bulunmuştur. Birlikte geçerlilikte ölçeğin çocuk formunun Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği ile ebeveyn formunun ise Güçler ve Güçlükler Anketi Ebeveyn Formu ile anlamlı korelasyon ($r=0,853$ $p<0,0001$; $r=0,682$ $p<0,0001$) gösterdiği saptanmıştır. DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeğinin Türkçe sürümü hem klinik uygulamada hem araştırmalarda güvenilir ve geçerli biçimde kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği, güvenilirlik, geçerlilik

Abstract

Reliability and Validity of the DSM-5 Level 2 Depression Scale-Turkish Version (Child Form for 11-17 Years and Parent Form for 6-17 Years)

This study aimed to assess the reliability and validity of the Turkish version of The DSM-5 Level 2 Depression Scale. The study group included a case group that consisted of a clinical sample diagnosed with depressive disorder that continues the treatment in a child and adolescent psychiatry unit and a community sample. The study was carried out with 218 children and 160 parents. The Child Depression Inventory and Strengths and Difficulties Questionnaire-Parent Form were used along with the DSM-5 Level 2 Depression Scale for the assessment. In reliability analyses, Cronbach's alpha internal consistency coefficient was found to be very high for child and parent forms (0.965/0.952). Item-total score correlation coefficients are high and very high respectively, and were found to be consistent with the original structure of the scale (0.725 and 0.864 for child form 0.644 and 0.839 for parent form). Same factor was obtained in both forms as to structural validity, and this is found to be in accordance with its original structure of the scale. As for concurrent validity, child form had a high correlation with the Children's Depression Inventory while parent form had a significant correlation with Strengths and Difficulties Questionnaire-Parent Form ($r=0.853$ $p<0.0001$; $r=0.682$ $p<0.0001$). Turkish version of the DSM-5 Level 2 Depression Scale can be used as a valid and reliable instrument both in clinical practices and for research purposes.

Keywords: DSM-5 Level 2 Depression Scale, reliability, validity

GİRİŞ

Major depresyon, iki haftalık dönem sırasında daha önceki işlevsellik düzeyinde bir değişiklik olması ile birlikte depresif duygu durum, ilgide azalma-zevk alamama, kilo kaybı ya da alımı, uyku düzeninde değişme, enerji kaybı, suçluluk duyguları, psikomotor ajitasyon ya da retardasyon belirtilerinin bulunması ile karakterize bir psikiyatrik bozukluktur (American Psychiatric Association [APA], 2013).

Yapılan bir metaanaliz çalışmasında 13-18 yaş ergenlerin %5.6'sının yaşamlarının bir döneminde major depresif epizod atağı yaşadıkları bildirilmiştir (Costello, Erkanli & Angold, 2006). Yakın zamanda yapılan bir epidemiyolojik çalışmada major depresif bozukluk (MDB) yaygınlığı okul öncesi dönemde yaklaşık olarak %1, okul çağında %2, ergenlerde %5 şeklinde saptanmıştır (Rey, Bella-Awusah & Liu, 2012). Türkiye'de yapılan çalışmalarda depresif bozukluk prevalansı %4.2 -%12.5 arasında bulunmuştur (Demir, Karaçetin, Demir & Uysal, 2011; Toros ve ark., 2004).

Depresyon tanısı alan ergenlerin yetişkin yaşama geldiğinde sadece %50'sinin tanı aldığı gösterilmiştir (Kessler, Avenevoli & Merikangas, 2001). Depresif bozukluk tedavi edilmediğinde çocuğun emosyonel, bilişsel ve sosyal beceri gelişimini etkilemektedir ve aile ilişkilerinde sorun yaşanmaktadır (Birmaher, Arbelaez & Brent, 2002; Lewinsohn, Rohde, Seeley, Klein & Gotlib, 2003). Bu nedenle erken dönemde tanı ve tedavi önemlidir.

Çocuk ve ergenlerde depresif belirtileri sorgulayan çok sayıda ölçek bulunmaktadır. Türkçe geçerlik ve güvenilirliği olan ölçekler Çocuklar için Depresyon Değerlendirme Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Versiyon, Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği, CES Depresyon Ölçeği (The Centre for Epidemiologic Studies Depression Scale), DSM 5 Depresyon Şiddet Ölçeği Çocuk Formu'dur (Alşen, 2012; Öy, 1991; Tatar, Kayıran, Saltukoğlu, Özkut & Emeksiz, 2013; Sapmaz ve ark., 2016). Çocuklar için Depresyon Değerlendirme Ölçeği-Gözden Geçirilmiş Versiyon klinisyen tarafından uygulanan bir ölçektir. Uygulanma süresi 20-30 dakika olup uygulayıcıların eğitim alması gerekmektedir (Alşen, 2012). Bu durum yaygın olarak kullanımını engellemektedir. Çocukların ruhsal değerlendirilmesinde farklı kaynaklardan bilgi alınması önemlidir (King, 1997). Diğer üç ölçeğin Türkçe psikometrik özellikleri çalışılmış ebeveyn formu yoktur.

DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği çocuk olgularda depresif bozukluk kriterlerini sorgulayan bir ölçektir. Bu ölçeğin 6-17 yaşlar için anne baba ya da vasi tarafından doldurulan 11 maddelik ebeveyn formu ile 11-17 yaşlar için ergenlerin kendilerinin doldurduğu 14 maddelik özbildirim formu bulunmaktadır ("Online Assessment Measure," n.d., para.4-5).

Bu çalışmada amaç DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeğinin Türkçe sürümünün güvenilirliği ve geçerliliğini göstermektir.

YÖNTEM

Çeviri işlemi

DSM-5 Kaynak Kitabı ve El Kitabının çeviri ve yayın haklarını elinde bulunduran HYB Yayıncılık ve Boylam Psikiyatri Enstitüsü tarafından ölçek çalışmaları için izin alınmıştır. Ölçeğin çeviri işlemi iki çocuk psikiyatri uzmanı ve bir erişkin psikiyatri uzmanı tarafından yapılmıştır. Bu çeviri kontrol edilip üzerinde anlaşılacak bir metin haline geldikten sonra yeniden İngilizceye çevrilmiştir. Bu çeviri ölçeğin orijinali ile kıyaslayarak içerdiği kavramları karşılayıp karşılamadığı kontrol edilmiştir. Ardından çocuk psikiyatri polikliniğinde izlenen 10 çocuğa uygulanmış anlaşılabilirliğinde sorun saptanmamıştır.

Örneklem grubu

Araştırma Haziran 2015- Şubat 2016 tarihleri arasında Celal Bayar Üniversitesi (CBÜ) Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Bölümünde yapılmıştır. Araştırmanın etik kurul onayı Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Değerlendirme Komitesi tarafından verilmiştir (Karar tarih / No: 14.01.2015 / 20478486-11).

Araştırmanın örnekleme 160 ebeveyn ve 218 çocuktan oluşmuştur. Gruplardan psikiyatrik açıdan yüksek risk taşıyan grubu temsil eden klinik örneklem CBÜ Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniğine ardışık başvuran ve çalışmaya katılmayı kabul eden DSM-5 depresif bozukluk tanısı alan 45 çocuk ve ebeveyninden oluşmuştur. DSM-5 tanı sınıflamasına dayanarak klinik görüşme ile tanıları konulmuştur. Araştırmaya alma ölçütleri 11-17 yaş arasında olma, depresif bozukluk tanı ölçütünü karşılamış olma ve çalışmaya katılmayı onaylamadır. Psikiyatrik açıdan düşük risk grubunu temsil eden toplum örnekleme ise Manisa ilinde yer alan bir okuldan

elde edilmiştir. Toplum örnekleme alma ölçütleri ise 11-17 yaş arasında olma, herhangi bir ruhsal bozukluk veya bedensel hastalık tanısını karşılamamadır. Her iki grupta da ebeveynler ve çocuklar için araştırma yönergesini yerine getirebilecek zihinsel kapasiteye sahip olmama dışlama kriteridir.

Değerlendirme araçları

DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği- Özbildirim Formu. 14 maddeden oluşmaktadır. İlk başvuruda DSM-5 Düzey 1 Kesitsel Belirti Anketinde (DSM-5 Düzey 1 Kesitsel Belirti Ölçümü ruhsal tanılar arasında önemli ruh sağlığı alanlarını değerlendiren hastanın ya da bilgi kaynağının değerlendirdiği ölçüm aracıdır) son 2 hafta boyunca “bir şeyler yapmaya az ilgi duyma ya da bir şeyler yapmaktan az zevk alma” ve/veya “keyifsiz, çökkün ya da umutsuz hissetme” ile ilgili hafif ya da daha ağır şiddette rahatsız olduğunu belirten olgular daha ileri değerlendirme amaçlı DSM- 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeğini doldurmaktadır. Belirtilerin ve tedavi sonucunun takibinde tek olarak da izlemde kullanılabilir. Çocuk tarafından klinisyen ile görüşme öncesi doldurulmaktadır. Çocuğun son 7 gün içindeki depresif yakınmalarını sorgulamaktadır. 5’li likert tipinde yanıtlanmaktadır (1=hiçbir zaman; 2=neredeyse hiçbir zaman; 3=bazen; 4=sıklıkla; 5=neredeyse her zaman). Toplam puan 14 ile 70 arası değişmektedir. Puanın artması şiddetinin arttığını göstermektedir (“Online Assessment Measure,” n.d., para.5).

DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği- Ebeveyn Formu. 11 maddeden oluşmaktadır. İlk başvuruda DSM-5 Düzey 1 Kesitsel Belirti Anketinde ebeveynlerin çocukları ile ilişkili olarak son 2 hafta boyunca “bir şeyler yapmaya az ilgi duyma ya da bir şeyler yapmaktan az zevk alma” ve/veya “keyifsiz, çökkün ya da umutsuz hissetme” ile ilgili hafif ya da daha ağır şiddette rahatsız olduğunu belirttiği durumlarda daha ileri değerlendirme amaçlı DSM- 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği ebeveyn tarafından klinisyen ile görüşme öncesi doldurulmaktadır. Belirtilerin ve tedavi sonucunun takibinde tek olarak da izlemde kullanılabilir. Çocuğun son 7 gün içindeki depresif yakınmalarını sorgulamaktadır. 5’li likert tipinde yanıtlanmaktadır (1=hiçbir zaman; 2=neredeyse hiçbir zaman; 3=bazen; 4=sıklıkla; 5=neredeyse her zaman). Toplam puan 11 ile 55 arası değişmektedir. Puanın artması şiddetinin arttığını göstermektedir (“Online Assessment Measure,” n.d., para.4).

Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği. Kovacs (1985) tarafından geliştirilen 6-17 yaş çocuklara uygulanabilen 27

maddelik öz bildirim ölçeğidir. Ülkemizde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Öy (1991) tarafından yapılmış psatolojik kesim noktası 19 olarak saptanmıştır.

Güçler ve Güçlükler Anketi Ebeveyn Formu. Güçler ve Güçlükler Anketi Çocuk ve gençlerde ruhsal sorunların taranmasında kullanılan bir ankettir. Bu anketin ebeveyn formu ve okul formu ile ergenin kendisinin doldurduğu ergen formu bulunmaktadır. Ölçek her biri beş soru içeren beş alt ölçekten oluşmaktadır; Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik, Davranış Sorunları, Duygusal Sorunlar, Akran Sorunları ve Sosyal Davranışlar. Duygusal sorunlar alt ölçeği depresif belirtiler ve anksiyete belirtilerinden oluşmaktadır (Güvenir ve ark., 2013). Çocuklardaki depresif belirtileri sorgulayan ebeveynlerin bildirimini esas alan Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği çalışılmış ölçek bulunmamaktadır. Bu nedenle güçler ve güçlükler anketi seçilmiştir.

İstatistiksel değerlendirme

Verilerin istatistiksel açıdan değerlendirilmesinde SPSS Windows 15.0 paket programı kullanılmış ve istatistiksel olarak anlamlı p değeri $p < 0.05$ olarak belirlenmiştir.

Ölçeğin güvenilirliğin değerlendirilmesi amacıyla Cronbach alfa iç tutarlılık çözümlemesi uygulanmış, madde toplam puan korelasyonları ve test tekrar test güvenilirliği hesaplanmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliliği için tüm araştırma gruplarının verileri kullanılarak açıklayıcı faktör çözümlemesi uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör çözümlemesi ana bileşenler yöntemine göre varimax rotasyonu uygulanarak yapılmış ve özdeğeri 1 ve üzerinde olan faktörler değerlendirmeye alınmıştır. Açıklayıcı faktör yapısı ölçeğin orijinal boyut yapısıyla karşılaştırılmıştır.

Ayrıca birlikte geçerlilik açısından Düzey 2 Depresyon Ölçeği Çocuk Formu ile Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği ve Düzey 2 Depresyon Ölçeği Ebeveyn Formu ile Güçler ve Güçlükler Anketi Ebeveyn Formu arasındaki bağıntıya Pearson korelasyon katsayısı hesaplanarak bakılmıştır.

Toplum ve klinik örneklemelerini ayırabilme özelliği ROC (Receiver Operating Characteristic) eğrisi ile gösterilmiştir. ROC eğrisinin altında kalan alanın 0.9 ve üzerinde olması ölçütün iyi ayırt ettiğini gösterirken, 0.8–0.9 arasında bulunması ise kabul edilebilir olarak değerlendirilmektedir.

BULGULAR

Bu çalışmaya toplam 160 anne baba ve 218 çocuk alınmıştır. Sosyodemografik özellikler Tablo 1a ve Tablo 1b'de gösterilmiştir.

Güvenilirlik çözümlenmeleri

DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği'nin güvenilirlik çözümlenmelerinde Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı çocuk formu için 0.965; ebeveyn formu için 0.952 olarak elde edilmiştir. Her bir madde için Cronbach alfa katsayısı Tablo 2 ve 3'de gösterilmiştir. Madde-toplam puan bağıntı katsayıları öz bildirim formu için 0.725 ile 0.864; ebeveyn formu için 0.644 ile 0.839 arasında bulunmuştur (Tablo 2-3). Test-yeniden test uygulamasında 31 gönüllünün verileri değerlendirmeye uygundur ve iki haftalık uygulamalar arasındaki bağıntı katsayısı öz bildirim formu

için $r=0.675$ ($p<0,0001$); ebeveyn formu için $r=0.577$ ($p<0,0001$) olarak elde edilmiştir.

DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği çocuk ve ebeveyn formlarının korelasyonunda bağıntı katsayısı $r=0.662$ ($p<0.0001$) olarak elde edilmiştir.

Geçerlilik çözümlenmeleri

Yapı geçerliliğini ortaya koymak amacıyla DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeğine açıklayıcı faktör çözümlenmesi uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör çözümlenmesi uygulaması öncesi örneklem grubunun uygun olup olmadığını değerlendirmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin çözümlenmesi ve Bartlett Testi uygulanmıştır.

DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği- Çocuk Formu Kaiser-Meyer-Olkin çözümlenmesi katsayısı 0.959

Tablo 1a: Araştırma gruplarından çocuk örnekleminin sosyodemografik özellikleri				
		Depresif bozukluk grubu N:45	Kontrol grubu N:173	P
Yaş		15.6 ± 1.4	15.1 ± 1.7	0.044
Cinsiyet	Kadın	35 (%77.8)	90 (%52.0)	0.002
	Erkek	10 (%22.2)	83 (%48.0)	
Okul devamı	Devam ediyor	40 (%88.9)	173 (%100.0)	0.0001
	Devam etmiyor	5 (%11.1)	0 (%0.0)	
Uygulanan ölçekler	DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği Çocuk Formu	57.4 ± 9.8	31.9 ± 12.9	0.0001
	Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği	29.5 ± 8.6	13.7 ± 7.8	0.0001

Tablo 1b: Araştırma gruplarından ebeveyn örnekleminin sosyodemografik özellikleri				
		Depresif bozukluk grubu N:45	Toplum grubu N:115	p
Yaş		15.5 ± 1.4	14.0 ± 0.9	0.0001
Cinsiyet	Kadın	34 (%75.6)	61 (%53.0)	0.009
	Erkek	11 (%24.4)	54 (%47.0)	
Okul durumu	Devam ediyor	40 (%88.9)	114 (%99.1)	0.002
	Devam etmiyor	5 (%11.1)	1 (%0.9)	
Uygulanan ölçekler	DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği Ebeveyn formu	38.5 ± 10.4	20.8 ± 8.0	0.0001
	Güçler ve Güçlükler Anketi Duygusal Belirtiler Alt Ölçeği	5.6 ± 2.6	1.9 ± 1.7	0.0001

Tablo 2: DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği-Çocuk Formu maddelerinin madde-toplam puan korelasyon katsayıları, Cronbach alfa katsayıları, faktör yükleri

	<i>Madde toplam puan korelasyon katsayıları</i>	<i>Cronbach alfa değeri</i>	<i>Faktör yükleri</i>
Depresyon 1	0.792	0.963	0.823
Depresyon 2	0.831	0.962	0.856
Depresyon 3	0.823	0.962	0.851
Depresyon 4	0.823	0.962	0.851
Depresyon 5	0.856	0.961	0.879
Depresyon 6	0.864	0.961	0.888
Depresyon 7	0.859	0.961	0.884
Depresyon 8	0.849	0.962	0.874
Depresyon 9	0.737	0.964	0.772
Depresyon 10	0.772	0.963	0.806
Depresyon 11	0.725	0.964	0.762
Depresyon 12	0.735	0.964	0.771
Depresyon 13	0.759	0.964	0.791
Depresyon 14	0.792	0.963	0.822

olarak elde edilmiştir. Bartlett Testinde ise ki-kare 2119.70 ($p<0.0001$) olarak hesaplanmıştır ve örneklem grubunun faktör çözümlemesine uygun olduğu gösterilmiştir. Faktör çözümlemesinde özdeğeri 9.689 olan ve toplam varyansın %69.2'sini açıklayan bir faktör elde edilmiştir (Tablo 2).

DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği- Ebeveyn Formu Kaiser-Meyer-Olkin çözümlemesi katsayısı 0.940 olarak elde edilmiştir. Bartlett Testinde ise ki-kare 1146.34 ($p<0.0001$) olarak hesaplanmıştır ve örneklem grubunun

faktör çözümlemesine uygun olduğunu göstermiştir. Faktör çözümlemesinde özdeğeri 7.455 olan ve toplam varyansın %67.8'ini açıklayan bir faktör elde edilmiştir (Tablo 3).

DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği- Çocuk Formu'nun Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği ile yapılan birlikte geçerlilik çözümlemesinde bağıntı katsayısı $r=0.853$ ($p<0.0001$) olarak elde edilmiştir.

Tablo 3: DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği-Ebeveyn Formu maddelerinin madde-toplam puan korelasyon katsayıları, Cronbach alfa katsayıları, faktör yükleri

	<i>Madde toplam puan korelasyon katsayıları</i>	<i>Cronbach alfa değeri</i>	<i>Faktör yükleri</i>
Depresyon 1	0.838	0.945	0.872
Depresyon 2	0.830	0.945	0.867
Depresyon 3	0.727	0.949	0.777
Depresyon 4	0.831	0.945	0.866
Depresyon 5	0.811	0.946	0.850
Depresyon 6	0.839	0.945	0.872
Depresyon 7	0.828	0.945	0.863
Depresyon 8	0.774	0.947	0.817
Depresyon 9	0.770	0.948	0.809
Depresyon 10	0.644	0.952	0.697
Depresyon 11	0.695	0.951	0.744

DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği- Ebeveyn Formunun Güçler ve Güçlükler Anketi Ebeveyn Formu Duygusal Sorunlar alt ölçeği ile yapılan birlikte geçerlilik çözümlemesinde bağıntı katsayısı $r=0.682$ ($p<0.0001$) olarak elde edilmiştir.

DSM-5 Düzey 2 Depresyon Ölçeğinin depresif bozukluk grubuyla toplum grubunu kapsayan ROC çözümlemesinde ROC eğrisinin altında kalan alan çocuk formu için 0.931, ebeveyn formu için 0.906 olarak saptanmıştır

TARTIŞMA

Bu çalışmada DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği çocuk ve ebeveyn formlarının Türkçe sürümünün uyarlanması, güvenilirliği ve geçerliliği araştırılmış ve Türkçe sürümünün kullanılabilir olduğu gösterilmiştir.

İç tutarlılık güvenilirlik katsayısının yüksek bulunması, ölçüm için kullanılan maddelerin homojen bir yapıyı ölçtüğünün göstergesi olması nedeniyle önemlidir. Amerikan Çocuk ve Ergen Psikiyatri Birliği tarafından yayınlan derlemede değerlendirilen çalışmalarda Çocuklar İçin Depresyon Ölçeğinin Cronbach alfa değerinin 0.59-0.88 arasında saptandığı belirtilmiştir (Meyers & Winters, 2002). CES Depresyon Ölçeği Türkçe Formunun Cronbach alfa değeri 0.74'dür (Tatar ve ark., 2013). DSM-5 Depresyon Şiddet Ölçeği Çocuk Formunun Cronbach alfa değeri de 0.911'dir (Sapmaz ve ark., 2016). Bizim çalışmamızda *ölçeğin* iç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı çocuk ve ebeveyn formu için çok yüksek düzeydedir (0.965/0.952). Cronbach alfa katsayısının yüksekliği, ölçekteki maddelerin birbiri ile tutarlı olduğunu ve ölçme aracının güvenilirliğinin yüksek olduğunu belirtmektedir Çocuk ve ebeveyn formlarının madde-toplam puan korelasyon katsayıları yüksek ve çok yüksek düzeyde bulunması güvenilirliği desteklemektedir.

Güvenilirlik değerlendirmesinde kullanılan yöntemlerinden biri de ölçme aracını yanıtlayan kişinin, uygulama tekrarlandığında ölçme aracını aynı şekilde yanıtlayıp yanıtlayamadığının belirlenmesidir. Bu amaçla değerlendirilen korelasyon katsayısının pozitif yönde ve yüksek düzeyde ilişki göstermesi beklenir. Çocuklar İçin Depresyon Ölçeğinin test tekrar test bağıntı katsayısının 0.38-0.87 arasında değiştiği belirtilmiştir (Meyers & Winters, 2002) CES Depresyon Ölçeği Türkçe Formunun test tekrar test bağıntı katsayısı ise 0.55'dir (Tatar ve ark., 2013). Ölçeğin test-yeniden test uygulamasında iki uygulama

arasındaki bağıntı katsayısı çocuk ve ebeveyn formları için 0.675/0.577 olarak bulunmuştur ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Tüm bu bulgular göz önüne alındığında ölçeğin güvenilir biçimde kullanılabileceği sonucuna varılmaktadır.

Çocuklarda psikiyatrik bozukluklarının değerlendirilmesinde ergenin kendisi, ailesi ve gerektiğinde öğretmenleri gibi birçok farklı kaynaktan bilgi alınmasının sorunun doğru olarak ele alınmasına katkıda bulunacağı belirtilmektedir (King, 1997). DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği'nin hem çocuk hem de ebeveyn formunun bulunması bu konuda üstünlük sağlamaktadır. Yapılan çalışmalarda psikiyatrik yakınmalar için ebeveyn ve çocukların verdiği bilgiler karşılaştırıldığında korelasyonun düşük olduğu belirtilmektedir. Bu bilgiden yola çıkılarak yapılan bir metaanaliz çalışmasında oran 0.25 olarak saptanmıştır (Achenbach, McConaughy & Howell, 1987). Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği ile yapılan değerlendirmelerde de ebeveyn çocukların verdiği bilgilerdeki uyumun düşük düzeyde olduğu bildirilmiştir (Meyers & Winters, 2002). Bizim çalışmamızda ebeveyn formu ve çocuk formu arasındaki korelasyon sonucu bağıntı katsayısı orta düzeyde (0.662, $p<0.0001$) ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini desteklemektedir.

Ölçüt geçerliğinin bir bölümü olan birlikte geçerlilik kavramında, geliştirilen ölçme aracı ile daha önceden geliştirilmiş, geçerliği yüksek olan ve benzer alanları ölçen başka bir ölçme aracı arasındaki korelasyon değerlendirilmektedir. Bu amaçla çocuk formu için Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği ile ebeveyn formu için Güçler ve Güçlükler Anketi Ebeveyn Formu Duygusal Sorunlar alt ölçeği ile korelasyon bakılmış ve sırası ile 0.853/0.682 değerleri saptanmıştır olup yüksek ve orta düzeydedir. İstatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.0001$). Güçler ve Güçlükler Anketi Duygusal Sorunlar alt ölçeğinde yer alan 5 soru hem anksiyete belirtilerini hem depresif belirtileri hem de somatik yakınmaları sorgulamaktadır. Sadece depresif belirtileri sorgulamaması nedeniyle görece düşük ve orta düzeyde olduğu düşünülmüştür. Ölçeğin birlikte geçerliliği ölçeğin geçerli bir biçimde kullanılabileceğini desteklemektedir.

DSM 5 Düzey 2 Depresyon Ölçeği'ne açıklayıcı faktör çözümlemesi uygulanmıştır. Bizim çalışmamızda her iki form için faktör çözümlemesinde özdeğeri 1'in üzerinde bir faktör elde edilmiştir ve ölçeğin orijinal yapısı ile uyumludur. Depresif bozukluk belirtilerinin tek faktörlü yapı içindeki kavramlaştırılması, ölçeğin depresif bozukluk belirti kümesine özgüllüğünün yüksek olmasını

sağlamaktadır. Depresif bozukluk hakkında net ve karıştırıcı faktörlerden arınmış veriler elde etmiş olacaktır.

Araştırmanın sınırlılıkları ve üstünlükleri

Bu araştırmanın birinci sınırlılığı kontrol grubunda tanı araştırması amacıyla yapılandırılmış bir klinik görüşme kullanılmamış olmasıdır. Ayrıca hasta grubuyla kontrol grubu arasında yaş, cinsiyet, okul devamı, ebeveyn eğitimi yönünden farklılık bulunması ölçek maddeleri açısından karşılaştırmalı çözümlemede elde edilen farklılıkları değerlendirirken dikkate alınmalıdır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda tüm istatistiksel çözümlenmeler eldeki büyüklükteki örneklem grubuyla eksiksiz yapılabilmektedir. Araştırmanın üstünlükleri ise örneklem grubunun hastaları temsil etmesidir. Böylece ölçeğin klinik kullanılabilirliği ortaya konmaktadır.

KAYNAKLAR

- Achenbach, T. M., McConaughy, S. H., & Howell, C. T. (1987). Child/adolescent behavioral and emotional problems: implications of cross-informant correlations for situational specificity. *Psychological Bulletin*, 101, 213–32.
- Alşen, S. (2012). Çocuklar için depresyon değerlendirme ölçeği-gözden geçirilmiş formunun Türkçe uyarlamasının Türk popülasyonundaki ergenlerde psikometrik özellikleri (Doctoral dissertation, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi).
- American Psychiatric Association (APA). (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: 5th ed: DSM-5*. Washington DC: American Psychiatric Association.
- Birmaher, B., Arbelaez, C., & Brent, D. (2002). Course and outcome of child and adolescent major depressive disorder. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am*, 11, 619–37. PMID: 12222086
- Costello, E. J., Erkanli, A., & Angold, A. (2006) Is there an epidemic of child or adolescent depression? *J Child Psychol Psychiatry*, 47, 1263–71. PMID: 17176381 DOI: 10.1111/j.1469-7610.2006.01682.x
- Demir, T., Karaçetin, G., Demir, D. E., & Uysal, O. (2011). Epidemiology of depression in an urban population of Turkish children and adolescents. *Journal of Affective Disorders*, 134(1-3), 168–76. PMID: 21683451 DOI: 10.1016/j.jad.2011.05.041
- Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Arkar, H., Şentürk, B., İncekaş, A. (2008). Güçler ve Güçlükler Anketi'nin (GGA) Türkçe Uyarlamasının Psikometrik Özellikleri *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15, 65-74.
- Kessler, R. C., Avenevoli, S., & Merikangas, K. R. (2001). Mood disorders in children and adolescents: An epidemiologic perspective. *Biol Psychiatry*, 49, 1002–14.
- King, R A. (1997). Practice Parameters for the Psychiatric Assessment of Children and Adolescents. *J. Am. Acad. Child Adolesc. Psychiatry*, 36 (10), 4S-20S.
- Kovacs, M. (1985). The Children's Depression Inventory. *Psychopharmacol Bull*, 21:995–8.
- Lewinsohn, P. M., Rohde, P., Seeley, J. R., Klein, D. N., & Gotlib, I. H. (2003). Psychosocial functioning of young adults who have experienced and recovered from major depressive disorder during adolescence. *J Abnorm Psychol*, 112(3), 353-63.
- Meyers, K., & Winters, N. C. (2002). Ten-Year Review of Rating Scales. II: Scales for Internalizing Disorders. *J. Am. Acad. Child Adolesc. Psychiatry*, 41(6), 634–659. PMID: 12049439 DOI: 10.1097/00004583-200206000-00004
- Online Assessment Measures. (n.d.). Retrieved from <https://www.psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm/educational-resources/assessment-measures>
- Öy, B. (1991). Çocuklar için Depresyon Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1(34), 132-6.
- Rey, J. M., Bella-Awusah, T. T., & Liu, J. (2015). Depression in children and adolescents. In Rey JM (ed),
- IACAPAP e-Textbook of Child and Adolescent Mental Health. Geneva: International Association for Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions
- Sapmaz, S. Y., Yalın, N., Erkuran, H. O., Oztekin, S., Tanriverdi, B. U., Koroglu, E., & Aydemir, O. Validity and Reliability of the Turkish version of DSM-5 Depression Severity Scale-Child Form. *Anadolu Psikiyatri Derg.* Online First: 18 Jun, 2016. Turkish. doi:10.5455/apd.220713
- Tatar, A., Kayıran, S. M., Saltukoğlu, G., Özkut, E. Ş. Z., & Emeksiz, M. (2013). Analysis of the Center for Epidemiologic Studies Depression Scale (CES-D) in Children and Adolescents from the Perspective of the Item Response Theory *Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 23(3), 242-53.
- Toros, F., Bilgin, NG., Buğdaycı, R., Şaşmaz, T., Kurt, O., & Çamdeviren, H. (2004). Prevalence of Depression as Measurement by the C.B.D.I in a Predominantly Adolescent School Population in Turkey. *European Psychiatry*, 19, 264-71.